

MEDYA OKURYAZARLIĞININ ÖĞRENCİLERİN TELEVİZYON DİZİLERİNDEKİ MESAJLARI ALGILAMALARINA ETKİSİ*

Fatih GÜNER**

Salih Zeki GENÇ***

Özet

Bu araştırmanın amacı, medya okuryazarlığı dersinin, ortaokul öğrencilerinin televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarına etkisini belirlemektir. Araştırmada, öntest- sontest kontrol gruplu deneysel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini 2009- 2010 eğitim- öğretim yılında Çanakkale il merkezindeki Merkez İlköğretim Okulu ve İstiklal İlköğretim Okulu 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini evrenden yansız atama yolu ile seçilen 20 deney ve 20 kontrol grubu öğrencisi oluşturmaktadır. Medya okuryazarlığı dersini seçmeli ders olarak alan deney grubu öğrencileriyle 12 ders saati süren “Televizyon” ve “Televizyon, Aile Çocuk” üniteleri, teknoloji destekli sınıfta yapılandırmacı anlayış çerçevesinde işlenmiş; deney ve kontrol grubuna öntest ve sontest olarak “Medya Okuryazarlığı Formu” uygulanmıştır. Bulgular incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin medya okuryazarlığı eğitiminden sonra televizyon dizilerinin “kurgulanmışlık” boyutunun bilincine vardıkları söylenebilir. Araştırmada, medya okuryazarlığı eğitimi alan öğrencilerin medyayı analiz becerilerinin medya okuryazarlığı eğitimi almayan öğrencilere göre anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Medya Okuryazarlığı, Televizyon Dizileri

Giriş

Medya okuryazarlığı, bireylerin kitle iletişim araçlarından etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için, bilinçli kullanım şekillerine odaklanan bir eğitim sürecidir. Bu eğitim sürecinde medya araçlarını kötülemek ya da onları görmezden gelmek yerine, çocuklara medya tüketimine yönelik eğitim verilmesinin gerekliliği ön plana çıkarılmalıdır. Medya araçları günümüzde önemli bir “zaman geçirme” ve “haber alma” kaynağı olarak görülmekte ve bireylerin yaşamında “yüz yüze” iletişimin yeri-

* Bu çalışma, 2011 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde kabul edilmiş olan yayımlanmamış yüksek lisans tezinden alınmıştır

** Öğretmen, Balıklıçeşme İlkokulu, Biga/ Çanakkale

*** Doç. Dr.; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Çanakkale

ni almaktadır (Treske, 2007). Sadi (2007, 22), medyanın işlevlerini; “haber verme, eğitim, eğlendirme, inandırma” olmak üzere dört grupta toplamaktadır. Genç ve Güner (2010, 231), bu işlevlere “kamuoyunu oluşturma ve kamuoyunu açıklama”, “denetim ve eleştiri”, “mal ve hizmetlerin tanıtımı”, “ulusal bütünleşmeyi sağlama” işlevlerini de eklemektedir.

Medyanın en önemli öğelerinden biri olan televizyon, bireylerin başka toplum ve kültürlerin yaşam standartları, davranış kalıpları, sosyal sorun ve tüketim alışkanlıkları konusundaki bilgilerle donanmalarına yol açmaktadır (Ayrancı, Köşgeroğlu ve Günay, 2004). Televizyona yönelik olumlu değerlendirmeler çoğunlukla aracın teknolojik potansiyeline dayandırılırken; olumsuz değerlendirmeler bu araçla iletilen içerikler üzerinde yoğunlaşmaktadır (Mutlu, 1991, 16). Televizyon aracılığı ile pazarlanan popüler kültür ürünleri, çocukların aile içi ilişkileri üzerinde de hem olumlu hem olumsuz etkiler bırakmaktadır (Kaya ve Tuna, 2010). Televizyon ailelerde yakınlaşmayı sağlarken; kaçınmaya da sebep olabilir. Ailece televizyon izleme, aile bireyleri arasında hem fiziksel yakınlaşmayı hem de duygusal birlikteliği sağlayabilir ancak seyircinin kendisini bir programa tümüyle vermesi durumunda toplumsal etkileşimden kaçınma durumuna da neden olabilmektedir (Mutlu, 1999). Öte yandan anne ve babanın televizyon tutkusu veya televizyonun bir bakıcı fonksiyonu üstlenmesi, çocuğun televizyonu bir bağlanma objesi yerine koyarak koşullanması olumsuz sonuçlar doğurabilir (Ertürk ve Gül, 2006, 28).

Çocukların 10 yaşına kadar çizgi film izleme oranında artış görüldüğü; 10 yaşından itibaren de çizgi filmin yerini dizilerin aldığı bilinmektedir (Cesur ve Paker, 2007). Fakat Şenyurt’un (2008, 93) “Dizilerin kendine özgü anlatı yapıları ile gerçekliği çeşitli biçimlere büründürdüğü ve çalışma yaşamı ile boş zaman arasındaki sıkı bağı örterek, yanlısalmalara dayalı bir hayal alemi yarattığı” şeklindeki ifadesi göz önüne alındığında dizilerin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri kaygı verici bir duruma dönüşmektedir. Çocuk, dizi ve filmlerde gördükleri karakterlerin rol yaptığını fark etse bile, özdeşim mekanizması ile model aldığı karakter gibi davranma boyutunda sapkın ve tehlikeli davranışlar sergileyebilmektedir (Ertürk ve Gül, 2006). Bu nedenle medyanın insanlar ve özellikle de çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini azaltabilmek için medya okuryazarlığı kavramına büyük önem verilmesi gerekmektedir ve iletişim ortamındaki en önemli gücün medya okuryazarlığı ve eğitim olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca Genç ve Güner (2013), kişiliğin oluşumunda etkili bir dönem olan çocukluk çağı ve bu çağdaki çocukların medyada sergilenen davranışları modellemeleri göz önüne alındığında medya okuryazarlığı alanında çocukluklara yönelik yapılacak eğitimlere ve çalışmalara gereksinim duyulduğunu ifade etmektedir.

Medya okuryazarlığı, yazılı ve yazılı olmayan farklı formatlardaki (televizyon, video, sinema, reklamlar, internet vs.) iletilere erişim, onları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (İnceoğlu, 2007, 21). Medya okuryazarlığının alanı televizyon, sinema, radyo, müzik, basılı medya, internet ve diğer tüm yeni dijital medyayı kapsamaktadır (Pekman, 2007, 44).

Medya okuryazarlığı dünyada ilk olarak İngiltere, Avustralya, Güney Afrika, Kanada ve Amerika'da gelişmiştir. Hollanda, İtalya, Yunanistan, Avusturya ve İsviçre gibi ülkelerde de medya okuryazarlığını ele alan çalışmalara sıkça yer verilmiştir (Taşkıran, 2007, 91). Avustralya, Kanada, Japonya, İsrail, Latin Amerika, ABD, İngiltere, Fransa, Belçika, Yunanistan, İrlanda, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Portekiz, İsveç ve Finlandiya medya okuryazarlığı dersine öğretim programlarında yer verirken Avrupa Birliği'ne yeni katılan Slovenya, Polonya ve Macaristan'da medya okuryazarlığına ilişkin pilot uygulamalar yer almaktadır (Şeylan, 2008).

Türkiye'de ilköğretim kurumları bünyesinde seçmeli ders olarak yer alan medya okuryazarlığı dersi, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)'nun ortak girişiminin bir ürünüdür. RTÜK ile Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu arasında 22 Ağustos 2006 tarihinde "Öğretim Kurumlarına Medya Okuryazarlığı Dersi Konulmasına Dair İşbirliği Protokolü" imzalanmış, her iki kurumun sorumlulukları ve görevleri bu protokolda sıralanmıştır. İlköğretim Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı da 31 Ağustos 2006 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nda görüşülerek kabul edilmiştir. 2006- 2007 eğitim- öğretim yılında, medya okuryazarlığı dersinin okutulacağı beş pilot okul, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nca belirlenmiştir. Bu pilot uygulama da görev alacak yirmi sosyal bilgiler öğretmeni, Ankara'da 7- 10 Eylül 2006 tarihleri arasında düzenlenen dört günlük bir "Eğitici Eğitimi Programı"na tabi tutulmuşlardır (Çetinkaya, 2008). Medya okuryazarlığı dersi, Türkiye genelindeki tüm ilköğretim okullarının 6, 7, veya 8. sınıflarında seçimlik ders olarak okutulmuştur.

Günümüzde, son olarak Medya Okuryazarlığı dersi, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 08/05/2013 tarihli ve 43769797/121.01/886487 sayılı teklif yazısı üzerine Talim Terbiye Kurulu'nda görüşülen "İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi"nde 7. ve 8. sınıflarda haftada iki ders saati okutulan, "Sosyal Bilimler" kategorisinde seçimlik, müstakil ders olarak yer almaktadır.

İlköğretimde okutulan seçmeli medya okuryazarlığı dersinin kapsamında işlenecek konu başlıkları ise şunlardır (Arslan, Genç, Kaya ve Azer, 2009, 18):

1. *İletişime Giriş (İletişim, iletişimin süreci ve öğeleri, iletişim türleri),*
2. *Kitle İletişimi (Kitle iletişimi, kitle iletişim araçları, iletişim ve kitle iletişim arasındaki ilişki),*
3. *Medya (Medya, medyanın başlıca işlevleri, medyanın ekonomik boyutu, medya ve etik, medya okuryazarlığı kavramı, amacı ve yöntemi),*
4. *Televizyon (Etkili bir iletişim aracı olarak televizyon, Türkiye'de televizyon yayıncılığı, televizyon program türleri),*
5. *Aile, Çocuk ve Televizyon (Televizyon izleme alışkanlıkları, televizyonun olumsuz etkileri, televizyon program analizleri, uyarıcı simgeler),*
6. *Radyo (Bir kitle iletişim aracı olarak radyo, radyonun olumsuz etkileri, radyo program türleri, radyo program analizleri),*

7. *Gazete ve Dergi (Gazete ile ilgili temel kavramlar, gazetede haber ve fotoğrafın ve karşılaştırılması, gazete hazırlama uygulaması, dergi türleri ve işlevleri),*
8. *İnternet- Sanal Dünya- (internetin özellikleri ve işlevleri, internet kullanımında dikkat edilmesi gereken hususlar).*

İlköğretimde okutulan seçmeli medya okuryazarlığı dersinin ünite, kazanım sayısı, ünite süresi ve ünitelerin oranlarına ilişkin bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır (MEB ve RTÜK, 2007, 9).

Tablo 1. İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Üniteleri

Üniteler	Kazanım Sayıları	Süre (Ders Saati)	Oranı (%)
İletişime Giriş	2	2	8.0
Kitle İletişimi	2	2	8.0
Medya	4	7	17.0
Televizyon	3	4	12.5
Aile, Çocuk ve Televizyon	4	9	17.0
Radyo	2	3	8.0
Gazete ve Dergi	4	3	17.0
İnternet (Sanal Dünya)	3	6	12.5
Toplam	20	36	100

Bu çalışmada, ilköğretimde seçmeli olarak yer alan medya okuryazarlığı dersinin, öğrencilerin televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarına olan etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. İlköğretimde seçimli medya okuryazarlığı dersinin %30’luk bir oranda “televizyon” konusunu ele alması ve çocukların ortaokuldan itibaren çok sık televizyon dizisi izlemeye başlamaları, bu araştırmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretimde medya okuryazarlığı dersinin, öğrencilerin televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarına olan etkisini belirlemektir. Bu temel amaca bağlı olarak şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin televizyon dizilerini izleme sıklığı nedir?
2. Medya okuryazarlığı dersi, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin televizyon dizilerine ait senaryoların kaynağına ilişkin görüşlerini etkilemekte midir?
3. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin en çok izledikleri televizyon dizileri hangileridir?
4. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Geniş Aile” adlı televizyon dizisindeki mesajları algılamaları nasıldır?

5. Medya okuryazarlığı dersi, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin “Geniş Aile” adlı televizyon dizisindeki mesajları algılamalarına etki etmekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarında medya okuryazarlığının etkisinin incelendiği bu çalışmada, kontrol gruplu ön ve sontest deneysel araştırma modeli kullanılmıştır. Öntest- sontest kontrol gruplu modelde, yansız atama ile oluşturulan iki grup bulunur. Bunlardan biri deney, öteki kontrol grubu olarak kullanılır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılır (Karasar, 2007).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, 2009-2010 eğitim- öğretim yılında Çanakkale il merkezindeki Merkez İlköğretim Okulu ve İstiklal İlköğretim Okulu 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini, tesadüfî örnekleme yöntemi kullanılarak evrenden yansız atama yolu ile seçilen 20 deney grubu ve 20 kontrol grubu öğrencisi oluşturmaktadır. Tablo 2’de seçilen örneklem grubunun cinsiyet dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	Deney Grubu		Kontrol Grubu	
	%	f	f	%
Kız	10	50	11	55
Erkek	10	50	9	45
Toplam	20	100	20	100

Yapılan literatür taraması sonucunda hazırlanan medya okuryazarlığı formu, ilgili makamlardan alınan izinler doğrultusunda deney ve kontrol gurubuna öntest ve sontest şeklinde uygulanmıştır. Öntest ve sontest uygulamaları arasında da deney grubundaki öğrencilerle toplamda 12 ders saati süren “Televizyon” ve “Aile, Çocuk ve Televizyon” üniteleri, teknoloji destekli sınıfta yapılandırmacı anlayış çerçevesinde ve ders planları paralelinde işlenmiştir.

Verilerin Toplama Aracı

Çalışmada verilerin toplanmasında “Medya Okuryazarlığı Formu” kullanılmıştır. Ölçme aracı olarak kullanılan bu formun oluşturulmasında, Kartal (2007)’in “Ortaöğretim 10. Sınıf Öğrencilerinin Televizyon Dizilerindeki Mesajları Algılamalarında Medya Okuryazarlığının Etkisi” isimli çalışmasından ve RTÜK (2006)’ün “Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması”ndan yararlanılmıştır. Geliştirilen formun geçerlik ve güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama amacıyla medya okuryazarlığı formu, Ocak 2010 tarihinde Çanakkale ilinin Biga ilçesindeki Kozçeşme İlköğretim Okulu ve Yeniceköy İlköğretim

Okulu'nda öğrenim gören toplam 60 öğrenciye uygulanmıştır. Ön uygulamadan elde edilen verilere faktör analizi uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin değerlendirmede KMO (Kaiser- Meyer- Olkin) ve Bartlett's testi kullanılmıştır. KMO değeri 1.00'e yaklaştıkça ölçeğin faktör analizine uygunluğu da artmaktadır (Bayram 2004). Bu çalışma için yapılan KMO testinden elde edilen değer 0.650'dir. Elde edilen bu değer ölçeğin faktör analizi yapılarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. Bartlett's testi sonucunda da $\chi^2 = 236.397$, $sd = 55$ ve $p = 0.000$ değerleri elde edilmiştir. Değişkenler arasında faktör analizi yapmak için yeterli düzeyde ilişkinin olması Bartlett's testindeki p değerinin 0.05 anlamlılık derecesinden düşük olmasına bağlıdır (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2008). Bu çalışmada, Bartlett's testinden elde edilen değer anlamlılık düzeyinin 0.05'ten düşük çıkması korelasyon matrisinden faktör çıkarılabileceğini göstermektedir. Yapılan faktör analizi sonucunda madde faktör yük değeri 0.40'ın altında olan 9 madde çıkarıldıktan sonra ölçekte yer alan maddelerin birbirinden bağımsız dört faktörde toplandığı ve maddelerin faktör yük değerlerinin 0.43 ile 0.79 arasında değiştiği görülmüştür. Sonuç olarak dört boyuttan ve 62 maddeden oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir. Dört faktörlü olarak saptanan "Medya Okuryazarlığı Formu"nun her bir alt faktörü için güvenilirliğin bir göstergesi olarak Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Formun alt boyutlarının iç tutarlık (güvenirlilik) katsayıları; "Televizyon İzleme Eğilimleri" alt boyutu için 0.79, "Televizyonun Etkileri" alt boyutu için 0.70, "Televizyon Yayıncılığının Yapısı" alt boyutu için 0.75 ve "Televizyon Dizileri" alt boyutu için ise 0.70 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının tüm maddelerine ilişkin iç tutarlılık katsayısı ise 0.84 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sayılar, ölçme aracının güvenilirliği için yeterli kabul edilmiştir.

Beş bölümden oluşan "Medya Okuryazarlığı Formu"nun birinci bölümde örneklemin "Kişisel Bilgileri"ne yer verilmektedir. İkinci bölümde öğrencilerin "Televizyon İzleme Eğilimleri"ni tespit etmeye yönelik sorular yer almaktadır. Üçüncü bölüm "Televizyonun Etkileri" hakkında öğrencilerin görüşlerini tespit etmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Dördüncü bölümde "Televizyon Yayıncılığının Yapısı" ile ilgili sorular yer almaktadır. Beşinci bölüm olarak nitelendirilen "Televizyon Dizileri" bölümünde de öğrencilerin dizi izlemelerine ve televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarına ilişkin sorulara yer verilmiştir.

İşlem

Medya Okuryazarlığı dersinde işlenecek "Televizyon" ve "Televizyon, Aile Çocuk" üniteleri belirlenip medya okuryazarlığı formu hazırlandıktan sonra, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Çanakkale Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma için izin alınmıştır. Medya okuryazarlığı formu alınan izin doğrultusunda deney ve kontrol grubuna öntest ve sontest şeklinde uygulanmış; öntest ve sontest uygulamaları arasında da deney grubundaki öğrencilerle toplamda 12 ders saati süren "Televizyon" ve "Televizyon, Aile Çocuk" üniteleri, teknoloji destekli sınıfta yapılandırmacı anlayış çerçevesinde işlenmiştir. Öğrenciler, medya okuryazarlığı formunda yer alan televizyon dizilerindeki mesajların algılanmasına ilişkin sorulara, "Geniş Aile" dizisinin ilk bölümünü izledikten sonra cevap vermişlerdir.

Verilerin Analizi

Elde edilen sonuçlarda, öğrencilerin betimsel sonuçlarını ve görüşlerini belirten puanlarda frekans ve aritmetik ortalama, değişkenlerin öntest ve sontest puanları arasındaki anlamlı farkın tespitinde İlişkili Ölçümler için t testi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmada cevap aranacak sorulara ilişkin istatistiksel analizlere yer verilmektedir.

Araştırmanın ilk sorusu olan “Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin televizyon dizilerini izleme sıklığı nedir?” sorusuna yönelik bulgulara aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 3. Televizyon Dizilerinin İzlenme Sıklığı

	Deney Grubu		Kontrol Grubu	
	%	f	f	%
Günde birden fazla	4	20	10	50
Günde bir	9	45	5	25
Haftada birkaç ya da daha fazla	6	30	3	15
Haftada en az bir kez	1	5	2	10
Ayda birkaç	0	0	0	0
Ayda bir	0	0	0	0
Dizi izlemem	0	0	0	0

Tablo 3'teki öğrencilerin televizyon dizilerini izleme sıklıklarına ilişkin bulgular incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin 9'unun (% 45) günde bir; 6'sının (% 30) haftada birkaç ya da daha fazla; 4'ünün de (% 20) günde birden fazla televizyon dizisi izlediği görülmektedir. Kontrol grubu öğrencilerinden 10 öğrenci (% 50) günde birden fazla; 5 öğrenci (% 25) ise günde bir tane televizyon dizi izlemektedir. Elden edilen bu sonuçlara göre deney grubu öğrencilerinin 13'ü (% 65); kontrol grubu öğrencilerinin de 15'i (% 75) günde en az bir televizyon dizisi izlemektedir. Elde edilen bu bulgulara bakıldığında, öğrencilerin çok sık televizyon dizisi izledikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Aşağıda “Medya okuryazarlığı dersi, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin televizyon dizilerine ait senaryoların kaynağına ilişkin görüşlerini etkilemekte midir?” şeklindeki araştırma sorusunun bulgularına yer verilmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Dizi Senaryolarının Kaynağına İlişkin Görüşleri

Dizi Senaryo Kaynakları	Deney Grubu				Kontrol Grubu			
	Öntest		Sontest		Öntest		Sontest	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Roman	11	55	17	85	9	45	10	50
Hikaye	9	45	14	70	8	40	7	35
Gerçek (yaşanmış) olaylar	14	70	9	45	14	70	15	75

Tablo 4'teki öğrencilerin televizyon dizilerinin senaryo kaynaklarına ilişkin görüşlerine bakıldığında, öntestte deney grubundan 11 öğrencinin (% 55) dizilerin roman kaynaklı; 9 öğrencinin (% 45) dizilerin hikaye kaynaklı olduğunu belirttikleri ve 14 (% 70) öğrencinin de dizilerin yaşanmış olaylardan uyarlandığını belirttikleri görülmektedir. Sontestte ise deney grubundan 17 öğrencinin (% 85) dizilerin roman kaynaklı; 14 öğrencinin (% 70) dizilerin hikaye kaynaklı olduğunu belirttikleri ve 9 (% 45) öğrencinin de dizilerin yaşanmış olay kaynaklı olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Bu bulgulara bakıldığında deney grubu öğrencilerinin öntest cevaplarında dizi senaryolarının gerçek (yaşanmış) olay kaynaklı olabileceğine yönelik görüş belirttikleri görülmektedir. Deney grubu öğrencilerinin sontest cevaplarında ise dizi senaryolarının roman ve hikaye kaynaklı olabileceğine ilişkin görüşlerinin ön plana çıktığı söylenebilir. Elde edilen bu bulgudan deney grubu öğrencilerinin medya okuryazarlığı eğitiminden sonra televizyon dizilerinin "kurgulanmışlık" boyutunun bilincine vardıkları söylenebilir. Kontrol grubunun öntestinde dizilerin; roman kaynaklı olduğunu belirten 9 öğrenci (% 45), hikaye kaynaklı olduğunu belirten 8 öğrenci (% 40), yaşanmış olay kaynaklı olduğunu belirten 14 öğrenci (% 70) bulunmaktadır. Sontestte de kontrol grubu öğrencilerinin televizyon dizilerinin senaryo kaynaklarına ilişkin görüşlerinin öntest doğrultusunda olduğu görülmektedir.

Aşağıda, araştırmanın "Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin en çok izledikleri televizyon dizileri hangileridir?" şeklindeki üçüncü sorusuna yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 5. En Çok İzlenen Televizyon Dizileri

Dizi İsmi	Deney Grubu		Dizi İsmi	Kontrol Grubu	
	f	%		f	%
<i>Geniş Aile</i>	16	80	<i>Geniş Aile</i>	13	65
<i>Arka Sokaklar</i>	7	35	<i>Aşk-ı Memnu</i>	7	35
<i>Türk Malı</i>	7	35	<i>Kurtlar Vadisi</i>	6	30
<i>Ezel</i>	5	25	<i>Ezel</i>	5	25
<i>Kavak Yelleri</i>	5	25	<i>Türk Malı</i>	5	25

Öğrencilerin en çok izledikleri 5 televizyon dizisinin sıralandığı Tablo 5'e bakıldığında, deney grubu öğrencilerinin en çok izledikleri dizi "*Geniş Aile*" isimli

televizyon dizisidir (% 80). “Arka sokaklar” (% 35) ve “Türk Malı” (% 35) adlı diziler, deney grubu öğrencileri tarafından sıkça izlenen diğer dizilerdir. Deney grubu öğrencilerinin izledikleri diğer diziler “Ezel” (% 25) ve “Kavak Yelleri” (% 25) isimli dizilerdir. Kontrol grubu öğrencilerinin de en çok izledikleri dizi “Geniş Aile” dizisidir (% 65). “Aşk-ı Memnu” (% 35) ve “Kurtlar Vadisi” (% 30) adlı diziler, kontrol grubu öğrencileri tarafından çok sık izlenen dizilerdir. Ayrıca kontrol grubu öğrencileri “Ezel” (% 25) ve “Türk Malı” (% 25) isimli dizileri izlemektedirler.

Aşağıda araştırmanın “Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ‘Geniş Aile’ adlı televizyon dizisindeki mesajları algılamaları nasıldır?” sorusuna yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 6. Öğrencilerin “Geniş Aile” Dizisindeki Mesajları Algılamaları

Deney Grubu					Kontrol Grubu															
Öntest		Sontest			Öntest		Sontest													
f	\bar{X}	f	\bar{X}	f	\bar{X}	f	\bar{X}													
0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3					
2	2	4	8	6	1.90	0	0	3	17	2.85	2	5	9	4	1.75	11	5	3	1	0.70
3	3	9	6	2	1.35	0	1	3	16	2.75	3	10	5	2	1.30	15	5	0	0	0.25
4	3	11	6	0	1.15	0	1	2	17	2.80	4	9	5	2	1.25	16	3	0	1	0.30
5	5	8	2	5	1.35	0	0	4	16	2.80	5	9	5	1	1.10	18	2	0	0	0.10
6	3	8	9	0	1.30	0	0	5	15	2.75	4	8	8	0	1.20	16	4	0	0	0.20
7	2	5	13	0	1.55	0	0	2	18	2.90	8	4	6	2	1.10	16	1	3	0	0.35
8	3	5	9	3	1.60	0	0	1	19	2.95	2	4	8	6	1.90	14	1	4	1	0.60
9	4	10	4	2	1.20	0	1	2	17	2.80	7	6	7	0	1.00	17	3	0	0	0.15
10	7	13	0	0	0.65	0	1	1	18	2.85	6	13	0	1	0.80	16	3	1	0	0.25

(0: Boş; 1: Yanlış; 2: Kısmen doğru; 3: Doğru)

Tablo 6’da, deney grubu öğrencilerinin “Geniş Aile” dizisindeki mesajları algılamalarına ilişkin öntest puanlarına bakıldığında, öğrencilerin “Geniş Aile” dizisindeki mesajların algılanmasına ilişkin sorulara çoğunlukla yanlış cevap verdikleri görülmektedir. Fakat deney grubu öğrencilerinin medya okuryazarlığı eğitimi sonrasında “Geniş Aile” dizisindeki mesajları algılamalarına yönelik sontest puanlarına bakıldığında öğrencilerin, “Geniş Aile” dizisine ilişkin sorulara çoğunlukla doğru cevap verdikleri görülmektedir. Elde edilen bu bulgu, öğrencilerin medya okuryazarlığı eğitiminden sonra “Geniş Aile” dizisini bir medya okuryazarı olarak yorumlayabildiklerini gösterir niteliktedir. Kontrol grubu öğrencilerinin öntest cevapları incelendiğinde, “Geniş Aile” dizisindeki mesajların algılanmasına ilişkin sorulara çoğunlukla yanlış cevap verdikleri görülmektedir. Sontestte ise kontrol grubu öğrencileri-

nin “Geniş Aile” dizisindeki mesajların algılanmasına ilişkin soruları genelde boş bıraktıkları görülmektedir.

Aşağıda araştırmanın “Medya okuryazarlığı eğitimi, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin “Geniş Aile” adlı televizyon dizisindeki mesajları algılamalarına etki etmekte midir?” şeklindeki sorusuna yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 7. Medya Okuryazarlığının “Geniş Aile” Dizisinin Algılanmasına Etkisi

Gruplar	Ölçüm	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Deney Grubu	Öntest	20	1.33	0.58069	19	12.951	.038*
	Sontest	20	2.82	0.25356			
Kontrol Grubu	Öntest	20	1.26	0.51032	19	6.205	.902
	Sontest	20	0.33	0.46572			

*p<.05

Tablo 7’deki test sonuçlarına göre deney grubu öğrencilerinin “Geniş Aile” dizisindeki mesajları algılamaları ile ilgili öntest ve sontest sonuçları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [t (19) = 1.951; p<.05]. Öğrencilerin medya okuryazarlığı eğitimi almadan önceki “Geniş Aile” dizisindeki mesajları algılamalarına ilişkin puanları ($\bar{X} = 1.33$) ile medya okuryazarlığı eğitimi aldıktan sonraki puanlarına ($\bar{X} = 2.82$) ilişkin ölçümlerine ait ortalamalar arasındaki fark 0.05 anlamlılık düzeyinde önemlidir. Deney grubu öğrencilerinin “Geniş Aile” dizisindeki mesajları algılamaları ile ilgili bu durum, öğrencilerin medya okuryazarlığı eğitimi aldıktan sonra televizyon dizilerindeki mesajlara yönelik sorulara verdikleri doğru cevapların dikkate değer düzeyde olduğunu gösterir niteliktedir. Tablo 7’deki test sonuçlarına göre kontrol grubu öğrencilerinin “Geniş Aile” dizisindeki mesajları algılamaları ile ilgili öntest ($\bar{X} = 1.26$) ve sontest ($\bar{X} = 0.33$) sonuçları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [t (19) = 6.205; p>.05]. Sonuç olarak, medya okuryazarlığı eğitiminin, televizyon dizilerindeki mesajları algılamada öğrencilere olumlu yönde katkı sağladığı söylenebilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Hem deney grubu hem de kontrol grubu öğrencilerinin yarıdan fazlasının günde en az bir dizi izlediği görülmektedir. Elde edilen bu sonucun, ilköğretim ikinci kademe öğrencileri tarafından televizyonun en çok tercih edilen kitle iletişim aracı olduğu sonucunu ortaya koyan Sadriu (2009)’nun çalışmasıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu çalışmadaki deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin büyük çoğunluğu dizileri genellikle televizyondan izlemektedir. Elde edilen bu sonuç, Kartal (2007)’in çalışmasında elde edilen dizilerin ortaöğretim 10. sınıf öğrencileri tarafından genelde televizyondan izlendiği sonucuyla paralellik göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlardan, günümüzde televizyonun gelişen teknoloji ve bilgisayar karşısında önemini koruduğu söylenebilir.

Deney grubu öğrencileri öntest cevaplarında dizi senaryolarının “Gerçek (yaşanmış) olay” kaynaklı olabileceğini; sontest cevaplarında ise dizi senaryolarının “Roman” kaynaklı olabileceğini ifade ettikleri görülmektedir. Kontrol grubu öğrencileri ise hem öntestte hem de sontestte dizi senaryolarının “Gerçek (yaşanmış) olay” kaynaklı olabileceğini ifade etmektedirler. Bu sonuç, deney grubu öğrencilerinin medya okuryazarlığı eğitiminden sonra televizyon dizilerinin “kurgulanmışlık” boyutu ile ilgili farkındalık kazandıklarının bir göstergesi olabilir. Elde edilen bu sonucun, Kartal (2007)’in çalışmasında ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerinin dizi senaryolarının kaynağına ilişkin görüşlerinden elde edilen sonuçla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Deney grubu öğrencilerinin “Geniş Aile” dizisindeki mesajları algılamaları ile ilgili öntest ve sontest sonuçları arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Bir başka deyişle, deney grubu öğrencilerinin televizyon dizilerindeki mesajları algılama düzeylerinde medya okuryazarlığı eğitimi sonrasında anlamlı düzeyde bir artış olduğu görülmüştür. Bu noktada deney grubu öğrencilerinin medya okuryazarlığı eğitiminden sonra “Geniş Aile” adlı diziyi bir medya okuryazarı olarak değerlendirebildikleri söylenebilir. Kontrol grubu öğrencilerinin “Geniş Aile” dizisindeki mesajları algılamaları ile ilgili öntest ve sontest sonuçları arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Çalışmada elde edilen bu sonucun, Kartal (2007)’in çalışmasında elde edilen medya eğitimi almış öğrencilerin izledikleri diziyi eleştirel medya okuryazarı olarak eleştirip, mesajları algılama becerileri kazandıkları sonucu tarafından desteklenebilir nitelikte olduğu söylenebilir. Ayrıca çalışmada elde edilen bu sonucun, Feuerstein (1999)’ın çalışmasındaki medya okuryazarlığı eğitimi alan öğrencilerin medyayı analiz becerilerinin medya okuryazarlığı eğitimi almayan öğrencilere göre anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuyla da paralellik gösterdiği söylenebilir.

Öneriler

Çalışmada medya okuryazarlığı eğitiminin deney grubu öğrencilerine, medya iletilerini yorumlamada katkı sağladığı görülürken herhangi bir medya eğitimine tabi tutulmayan öğrencilerin medya iletilerini analiz edemedikleri görülmüştür. Bu noktadan hareketle medya okuryazarlığı dersinin ortaokullarda zorunlu bir ders olarak okutulması gerektiği söylenebilir. Böylece medya araçları ile kuşatılmış ortaokul öğrencilerinin medya iletilerini doğru okumalarına katkıda bulunulabilir.

Bu araştırma, anne- baba eğitimi kapsamında geliştirilecek bir medya eğitimi içeriği ile ebeveynler üzerinde de yapılabilir. Televizyon ve bilgisayarın çocuk odalarına taşındığı bugünlerde yapılacak böyle bir araştırmanın alana katkı sayılayacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Arslan, M. S., Genç, E., Kaya, N. ve Azer, H. (2009). Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Ayrançı, Ü., Köşgeroğlu, N. ve Günay, Y. (2004). Televizyonda Çocukların En Çok Seyrettikleri Saatlerde Gösterilen Filmlerdeki Şiddet Düzeyi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 133- 140.
- Bayram, N. (2004). Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Cesur, S. ve Paker, O. (2007). Televizyon ve Çocuk: Çocukların TV Programlarına İlişkin Tercihleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, (6) 19, 106- 125.
- Çetinkaya, S. (2008). Bilinçli Medya Kullanıcıları Yaratma Sürecinde Medya Okuryazarlığının Önemi, Ankara Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Ertürk, Y. D. ve Gül, A. A. (2006). Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin, Medya Okuryazarı Olun, Nobel, Ankara.
- Feuerstein, M. (1999). Media Literacy in Support of Critical Thinking, *Journal of Educational Media*, (24) 1, 43- 54.
- Genç, S. Z. ve Güner, F. (2010). İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Televizyon İzleme Profili (Çanakkale İli Örneği), *Milli Eğitim Dergisi*, 188, 230- 250.
- Genç, S. Z. ve Güner, F. (2013). Küreselleşme- Medya Okuryazarlığı İlişkisi (Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Durum Tespiti), *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 1- 24.
- İnceoğlu, Y. (2007). Medyayı Doğru Okumak. Nurçay Türkoğlu ve Melda Cinman Şimşek (Ed.), Medya Okuryazarlığı içinde (s. 21- 27). Kalemus, İstanbul.
- Karasar, N. (2007). Bilimsel Araştırma Yöntemi (17. Basım), Nobel, Ankara.
- Kartal, O. Y. (2007). Ortaöğretim 10. Sınıf Öğrencilerinin Televizyon Dizilerindeki Mesajları Algılamalarında Medya Okuryazarlığının Etkisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale.
- Kaya, K. ve Tuna, M. (2010). Popüler Kültürün İlköğretim Çağındaki Çocukların Aile İçi İlişkileri Üzerindeki Etkisi, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 237- 256.
- Milli Eğitim Bakanlığı ve Radyo Televizyon Üst Kurulu (2007). İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, Devlet Kitapları, Ankara.
- Mutlu, E. (1991). Televizyonu Anlamak, Gündoğan, Ankara.
- Mutlu, E. (1999). Televizyon ve Toplum, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, Ankara.
- Pekman, C. (2007). Avrupa Birliği'nde Medya Okuryazarlığı. Nurçay Türkoğlu ve Melda Cinman Şimşek (Ed.), Medya Okuryazarlığı içinde (s. 40- 50), Kalemus, İstanbul.
- Sadi, E. (2007). Ergenlerin Kimlik Oluşturma Sürecine Televizyon Programlarının Etkileri (Denizli İli Tavas İlçesi Örneği), Gazi Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Sadriu, S. (2009). Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Alan İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Ders Sonu Çıktılarına Yönelik Bir Pilot Araştırma, İstanbul Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Sipahi, B; Yurtkoru, E. S. ve Çinko, M. (2008). Sosyal Bilimlerde Spss'le Veri Analizi, Beta Basım Yayınevi, İstanbul.
- Şenyurt, C. (2008). Türk Televizyon Dizilerinde Kadın İmajı, Marmara Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Şeylan, S. (2008). Medya Okuryazarlığı Ders Uygulamalarında Dünya Üzerinde Görülen Aksaklıklar, İstanbul Kültür Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Taşkıran, N. Ö. (2007). Medya Okuryazarlığına Giriş (2. Baskı), Beta, İstanbul.
- Treske, G. (2007). Medya Okuryazarlığı: Neden Gerekli. Nurçay Türkoğlu ve Melda Cinman Şimşek (Ed.), Medya Okuryazarlığı içinde (s. 27- 40), Kalemus, İstanbul.

İnternette Alınan Bilgiler

<http://www.medyakuryazarligi.org.tr/arastirmalar/TELEV%C4%B0ZYON%20%C4%B0ZLEME%20E%C4%9E%C4%B0L%C4%B0MLER%C4%B0%20ARA%C5%9ETIRMA-SI.doc>,

, "Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması", Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 12 Kasım 2009.

THE EFFECT OF MEDIA LITERACY TO THE PERCEPTIONS OF STUDENTS ON TELEVISION SERIES MESSAGES*

Fatih GÜNER**

Salih Zeki GENÇ***

Abstract

The purpose of this paper is to determine the effect of media literacy to the perceptions of secondary school student television series messages. In this study, pre-test and post-test experimental method was used with control group. Population consists of 6th grade students from Merkez Primary School and Istiklal Primary School in Çanakkale. Sample consists of 20 students as control group chosen by random sampling among the study universe. With students in experimental group that joined “twelve hours media literacy course” has taught “Television” and “Television, Family, Child” units in smart classroom with constructivism and then it was carried out “Media Literacy Form” as pre-test and post-test to experimental and control groups. In order to analyze the data, t test for determining the significant differences between pre-test and post-test results of variables and Two- Way ANOVA for Independent Samples for determining the significant differences between pre-test and post-test results according to variables of gender were used. In the result of study, it has been concluded that media literacy course help students in gaining to analyze and assessment skill of television series messages.

Keywords: Media Literacy, Television Series

* This study has taken from the master thesis approved by Çanakkale Onsekiz Mart University Institute of Social Sciences

** Teacher, Balıklıçeşme Primary School, Biga/ Çanakkale

*** Associate Prof. Dr.; Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Education, Çanakkale